

Forord og teorigrunnlag

Leseplan Kjelsås skole

Leseplan for Kjelsås skole

Forord

Lesing er avgjørende for å mestre alle fag og en forutsetning for livslang læring. Gjennom leseplanen ønsker vi at alle elevene skal utvikle gode lese- og skriveferdigheter. Den skal også være et verktøy for å fange opp elever som strever med lesing på et tidlig tidspunkt, og for å sette inn effektive tiltak. Den skal sikre et helhetlig og systematisk arbeid med leseopplæringen fra 1-7. klasse, og hjelpe lærerne i deres daglige arbeid i skolen.

Vårt ønske er at planen skal bidra til at elevene på Kjelsås skal oppleve leselyst og leseglede!

Leseplan for Kjelsås skole

Teorigrunnlag

Lesing og skriving er grunnleggende ferdigheter som ifølge Kunnskapsløftet skal integreres i opplæringen i alle fag. Utviklingen av de grunnleggende ferdighetene har betydning gjennom hele opplæringsløpet. Det går en sammenhengende linje fra den første lese- og skriveopplæringen til å kunne lese avanserte faglige tekster. Lese- og skriveopplæringen er derfor en felles oppgave og et felles ansvar for lærere i alle fag. Det er viktig at alle lærere har kunnskap om barns lese- og skriveutvikling, og integrerer dette i alle fagplaner.

Arbeidet med denne leseplanen er basert på Lundberg og Herrlins “God leseutvikling” og Lundbergs “God skriveutvikling”. Leseplanen til Larvik kommune har også vært en inspirasjonskilde til arbeidet med planen.

Lundberg og Herrlin skriver om leseutviklingens ulike dimensjoner.

Fonologisk bevissthet, ordavkoding, leselyst, leseforståelse og leserinteresse inngår alle i et samspill. En god fonologisk bevissthet fremmer ordavkodingen, og en god ordavkoding har positiv innvirkning både på den fonologiske bevisstheten og på leseflyten. Når avkodingen går lett og raskt, blir det også bedre flyt i lesingen av hele setninger. Leseflyten har positiv innvirkning på leseforståelsen, samtidig som god leseforståelse bidrar til bedre leseflyt. God leseforståelse er en forutsetning for en positiv leseinteresse, og leseinteressen gjør at forståelsen blir bedre. (Lundberg og Herrlin 2008)

Lundberg velger å dele skriveutviklingen inn i fem samvirkende dimensjoner. Disse dimensjonene jobber man med parallelt og er igjen delt inn i utviklingstrinn. Trinnene er ikke absolutte og obligatoriske. Enkelte elever kan ta noen av trinnene i en annen rekkefølge.

(Lundberg, 2016)

Lundbergs fem dimensjoner er: Rettskriving, Setningsbygning og tekstutforming, Funksjonell skriving, Tekstskaping, Interesse og motivasjon.

Rettskriving	Setningsbygning og tekstutforming	Funksjonell skriving	Tekstskaping	Interesse og motivasjon
--------------	---	-------------------------	--------------	----------------------------

Leseutvikling og skriveutvikling henger tett sammen. For å ivareta dette er skolens leseplan delt inn i fem områder.

Leseplanens fem områder

- språklig bevissthet
- ordavkoding og skriveferdighet
- leseflyt
- leseforståelse og lesestrategier
- funksjonell skriving og tekstskaping

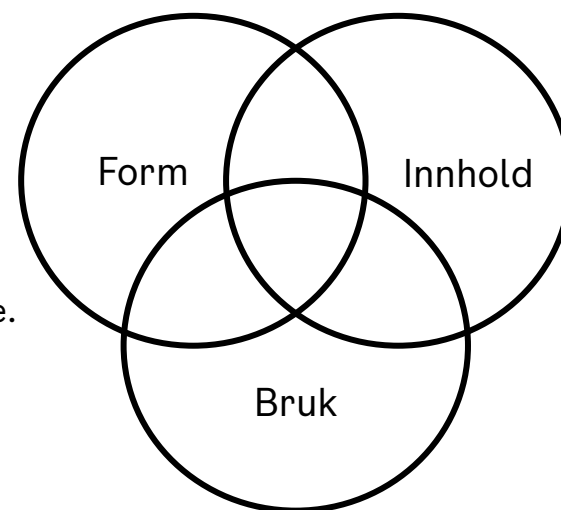
Språklig bevissthet

I leseopplæringen er det viktig å øke barnas kunnskap om det språket de snakker, og bevisstgjøre dem på at talespråket både har et innhold (mening) og en form (detaljer). For å bli en funksjonell leser og skriver, må eleven være bevisst strukturen i språket og hvordan detaljene i språket har en funksjon. Ulike nivåer av språklig bevissthet; fonologisk, morfologisk, semantisk, syntaktisk, pragmatisk og tekstbevissthet. Alle de ulike nivåene er sentrale for tilegnelsen av gode lese- og skriveferdigheter.

Å bruke språkleker de første skoleårene øker barns språklige bevissthet, og er derfor tydelig vektlagt i leseplanen. Det er viktig at det hver dag gjennomføres språkleker og aktiviteter med fokus på: lytteleker, lek med rim, setninger og ord, stavelser, framlyder, fonemer (Frost og Lønnegaard, 1995).

I leseplanen er det også lagt stor vekt på å jobbe med begreper. En god begrepsforståelse gir grunnlag for god leseforståelse. Her anbefales det å jobbe etter Begrepslæringsmodellen til Bloom&Lahey (1978). Metodikken går ut på å arbeide med ord og begreper med fokus på ordenes innhold, form og bruk. (Sæverud, Forseth, Ottem, Platou, 2011)

- Innhold: Meningsinnholdet. Barnets forståelse av et budskap.
- Form: Språkets oppbygning av lyder, ord, setninger. Grammatikk og uttale.
- Bruk: Kommunikative ferdigheter. Språket brukt i sosialt samspill.

Ordavkoding og skriveferdigheter

Lesing = avkoding x forståelse *(Gough og Tunmer)*

Ordavkoding er evnen til å gjenkjenne skrevne ord, og kalles ofte for lesingens tekniske side. *(Godøy og Monsrud, 2011)*

Arbeidet med ordavkoding starter med å koble lyd og bokstav – fonologisk avkoding. Denne forståelsen er helt nødvendig.

Når fonologisk avkodingen er automatisert, begynner elevene å lese ord og setninger på en mer effektiv og funksjonell måte.

Ordavkodingen blir automatisert ved at en umiddelbart gjenkjenner de fleste ord i vanlige skriftlige tekster – raskt, automatisk og uten å måtte tenke. *(Lundberg og Herrlin, 2008)*

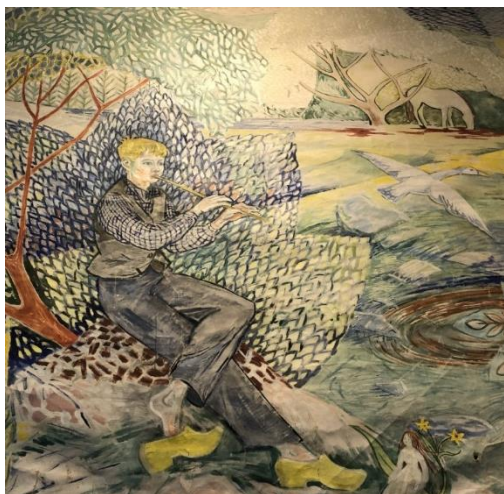
Parallelt med leseutviklingen lærer elevene også å skrive. Ordavkoding og skriveferdighet er satt i samme dimensjon, da dette henger nøye sammen i utviklingen. Med skriveferdigheter menes rettskriving og setningsbygning.

Akkurat som lesing har skriving en teknisk side, en forside. Den som skriver, må kunne forme bokstaver, kunne sette dem i riktig rekkefølge og følge rettskrivningsregler. Etter hvert må en også lære å formulere setninger grammatisk korrekte.

Etter hvert som barnet får større leseerfaring, og blir kjent med rettskrivningsregler, blir ordvalget og setningsoppbygningen stadig mer tilpasset til skriftspråkets standard. *(Lundberg, 2016)*

Leseflyt

Elever som leser flytende, kan identifisere ord og forstå samtidig. Den som leser flytende, behøver ikke konsentrere seg om å identifisere de skrevne ordene, men kan i stedet rette oppmerksomheten mot innholdet i teksten. Leseflyt henger nøye sammen med leseforståelsen. (Lundberg og Herrlin, 2008)

Den som leser langsomt, stotrete og uten setningsmelodi, får store problemer med å tilegne seg innholdet i en tekst. Oppmerksomheten blir da samlet om ordavkodingen og man hindres i å konsentrere seg om å forstå teksten. (Lundberg og Herrlin 2008)

Leseflyt er ikke noe en oppnår plutselig, derfor er det viktig å jobbe med repetert lesing, lesing av små tekster med høyfrekvente kjente ord, samt hurtiglesing av ord. (Dragland og Lindbäck, 2017)

Leseforståelse og lesestrategi

Å lese er å forstå. Å kunne lese med forståelse handler om å finne informasjon i tekst, kombinere informasjonen med egne tanker og erfaringer, se sammenhenger og å vurdere teksters form og innhold (*Språkløyper: Lesesenteret UIS*). En forutsetning for leseforståelse er at avkodingen går tilstrekkelig raskt og uanstrengt.

Lesestrategier er læringsstrategier eleven jobber med før, under og etter lesing. Bruk av lesestrategier skal bidra til at elever forstår tekster de ellers ikke ville forstått.

Gode lesere er strategiske, det vil si at de er i stand til å velge riktig lese måte. Man leser en tekstmelding på annen måte enn en oppskrift, faktatekst eller roman. (Lundberg og Herrlin, 2008)

Funksjonell skriving og tekstskaping

Barn oppdager tidlig at de kan kommunisere ved hjelp av skrift. Gjennom skriften tar tankene våre en språklig form. Skrift kan være både et tankeredskap og en kommunikasjonsform. At skriften fungerer som et eksternt minne, forstår barnet når det kan skrive en handleliste eller ønskeliste før jul.

Å skrive er ikke bare en teknikk for formidling av budskap. Ved å skrive kan en også gi uttrykk for følelser, opplevelser, fantasi, forhåpninger og drømmer (Lundberg, 2016).

Leseplanens oppbygning:

Hvert trinn er delt inn i fem perioder. Hver periode inneholder:

- Fokus i perioden
- Kompetansemål
- Kartlegging
- De 5 områdene:
 - språklig bevissthet
 - ordavkoding og skriveferdighet
 - leseflyt
 - leseforståelse og lesestrategier
 - funksjonell skriving og tekstskaping
- Læringsressurser, lenker og vedlegg

Litteraturliste

Dragland, B.P. & Lindbäck, S. (2018): *Stenbråtenmetoden. Teori- og veiledning*. Tell forlag

Frost, J. & Lønnegaard, A. (2002): *Språkleker Praktisk del*. N.W.Damm & Søn AS

Godøy, O. & Monsrud, M.B. (2011): *Spesialpedagogisk leseopplæring - en veileder*. Statped

Leseplan 1.-4.trinn Larvikskolen (2017)

LK20 - Læreplanen i norsk

Lundberg, I. (2016): *God skriveutvikling*. Cappelen Akademisk forlag

Lundberg, I & Herrlin, K. (2016): *God leseutvikling*. Cappelen Akademisk forlag

Nyborgs modell for begrepsundervisning – undervisningsmetoder.com

Språkløyper: Lesesenteret UIS

Sæverud, O. Forseth, B.U. Ottem, E. & Platou, F. (2012): *En veileder om begrepslæring*. Statped Bredtvet kompetansesenter

